

АСПЕКТИ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ПРОБЛЕМАТИКИ СХІДНИХ МОВ ТА ЛІТЕРАТУР

УДК 811.531:81'255.4

DOI: 10.32342/2523-4463-2019-0-16-9

Ю.А. КОВАЛЬЧУК,

кандидат філологічних наук,

*асистент кафедри мов і літератур Далекого Сходу та Південно-Східної Азії
Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

КОРЕЙСЬКІ РЕАЛІЇ В НЕПРЯМОМУ ПЕРЕКЛАДІ (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ ХАН ҐАН «ВЕГЕТАРІАНКА»)

У статті наведено результати зіставного аналізу перекладу корейських культурних реалій роману Хан Ґан «Вегетаріанка», відзначеного Міжнародною Букерівською премією, в українськомовній версії (2017 р., перекл. А. Асман) та в англomовному перекладі-посереднику (2016 р., перекл. Д. Сміт).

Показано, що непрямий переклад багатого на реалії корейського твору через посередництво англійської мови призводить до неадекватності, викривлення значення, руйнування культурної ідентичності та специфіки оригіналу.

У цільовому тексті не лише відтворюються неточності тексту-посередника, але й з'являються нові помилки, пов'язані із браком в українській перекладачки країнознавчої компетенції та її прагненням доместикувати для кінцевого реципієнта текст-посередник, що вже зазнав соціокультурної адаптації та перекладацьких трансформацій.

Українська версія роману часто подає викривлений образ корейського соціуму, порушує норми корейського етикету, наводить неправильне розуміння перекладачем ієрархічних стосунків у корейському суспільстві та конфуціанських моральних стандартів. Переклад, переважаний відразливими подробицями, зображує корейський спосіб життя як екзотичний та «нецивілізований».

В українськомовному перекладі неправильно інтерпретується творчий задум письменниці, наголошується на відмінностях між західною та східною культурами і на темі приниження жінок у консервативному суспільстві, якому притаманний чоловічий шовінізм. Це не дозволяє читачам уповні зосередитися на психологічному і філософському аспектах роману, таких як універсальні проблеми самотності, відчуження, співвідношення соціальних обов'язків і особистої свободи.

Необізнаність перекладачки з корейським способом життя не дозволила їй навести коментарі до незрозумілих читачам реалій, підштовхнула до невиправданої культурної адаптації, стала причиною появи неправильних описів зовнішності та мотивації персонажів. Перекладачці не вдалося донести до читачів символічне значення багатьох кулінарних термінів та ідею про колективний прийом їжі як важливий соціальний феномен Кореї. Українські просторічні та сленгові вислови, якими зловживає перекладачка, виглядають у корейському творі неприродно та не відповідають контексту.

Оскільки оригінальний текст роману «Вегетаріанка» багатий на кулінарні та соціально-побутові реалії, а широкий читацький загал в Україні не знайомий із корейськими традиціями, твір потребує роботи кваліфікованого перекладача, здатного надати коментарі, адекватно потлумачити прагматику і культурний контекст.

Ключові слова: Хан Ґан, корейська література, непрямий переклад, переклад реалій, адекватність перекладу, соціокультурна адаптація.

В статтю представлені результати сопоставительного аналізу перекладу корейських культурних реалій в україноязычній версії роману Хан Ґан «Вегетаріанка» і в англоязычному перекладі-посереднику. Показано, що при умови косвенного перекладу не тільки воспроизводятся ошибки текста-посредника, но и появляются новые, связанные с недостатком у украинской переводчицы стра-

новедческой компетенции и ее стремлением domestizieren для конечного реципиента текст-посредник, который уже подвергся социокультурной адаптации и переводческим трансформациям.

Ключевые слова: Хан Ган, корейская литература, косвенный перевод, перевод реалий, адекватность перевода, социокультурная адаптация.

Роман південнокорейської письменниці Хан Ган «Вегетаріанка» (2007 р.) привернув увагу світової читацької аудиторії після присудження англійському перекладу твору Міжнародної Букерівської премії в 2016 р.

Українські читачі змогли ознайомитись із романом у 2017 р. завдяки перекладу, виконаному А. Асман з англійської мови. Англійський переклад Д. Сміт, з яким працювала А. Асман, містить значну кількість помилок та неточностей (таких як переплутання суб'єкта й об'єкта дії в багатьох реченнях, неточний переклад реалій) і вільних модифікацій (таких як пропуски і переписування деяких фрагментів, «прикрашання» тексту додатковими експресивними словами). Сміслові втрати англійського перекладу були спричинені, з одного боку, недостатньою лінгвістичною підготовкою Д. Сміт, а з іншого – її прагненням узгодити текст зі смаками та очікуваннями західних читачів. Ефективна соціокультурна адаптація, здійснена Д. Сміт із прагматичною метою популяризації та комерціалізації корейської літератури, та її блискуча стилістика дійсно зробили «Вегетаріанку» бестселером в англійськомовному світі [1], однак її переклад – це, власне, ренарція, де «голос перекладача» подекуди заглушує авторський голос, представляючи відредагований образ корейського суспільства, пропущений кризь призму західних уявлень про Схід. Огріхи та переробки Д. Сміт не лише перейшли в український переклад, але й стимулювали А. Асман до повторного перекодування тексту і породили нові перекладацькі помилки.

Широкий читацький загал в Україні досі не знайомий із корейськими традиціями, однак нині, в умовах доступності інформації та зростання інтересу українців до східних культур, надмірна domestикація твору в перекладі уявляється недоцільною. Тому роман «Вегетаріанка» потребує скрупульозної роботи кваліфікованого перекладача-корезнавця: коментування і різноманітних перекладацьких трансформаций.

Проте сучасні видавці виходять із міркування, що англійська має статус «престижної» глобальної мови, а отже, твори з «периферійних» літератур, обрані для англійського перекладу, дійсно варті уваги. Тому вони замовляють переклади через посередництво англійської мови, вимагаючи від перекладачів порушення творчої і наукової етики.

Актуальність проблем, пов'язаних із непрямим перекладом літературних творів, спричинює пошук наукового осмислення теми. М. Рінгмар твердить, що перекладач схильний ставитися до тексту-посередника з меншою повагою, як до другорядного літературного продукту, і тому дозволяє собі більше модифікацій та відступів [2, с. 11]. К. Вашбурн та Дж. Хадлі також доходять висновку, що непрямий переклад породжує втрату смислу та неприродність і відходить від оригіналу значно далі, ніж текст-посередник [3; 4]. Низка дослідників наголошують на тому, що одна з функцій перекладу полягає у формуванні образу етносу за кордоном, але за умови непрямого перекладу текст-посередник впливає на презентацію цього образу, накладаючи на цільовий текст свій відбиток, фільтруючи та редагуючи інформацію відповідно до певної політичної чи соціокультурної парадигми [5; 6; 7]. Утім непрямий переклад іноді може бути припустимим, як-от у разі обізнаності перекладача цільової мови в особливостях культури та світогляду автора [8] або у разі співпраці перекладача, що виконує непрямий переклад, зі знавцем мови-джерела [9].

Однак в цілому переклад через третю мову слід визнати небажаною практикою, адже існує значний ризик руйнування у цьому процесі культурної ідентичності тексту-оригіналу, оскільки перекладачу цільової мови зазвичай бракує фонових знань щодо культури країни мови-оригіналу. За таких умов досягнення адекватності стає неможливим. Особливо це стосується комунікації між віддаленими культурами, як-от українська та корейська, адже загально-визнано, що країнознавча підготовка перекладача є невід'ємною частиною його кваліфікації [10–14]. Ключові етичні принципи діяльності перекладача влучно формулює А. Пім: посередництво між двома культурами, спрямоване на співпрацю та обмін між ними; перебування перекладача в міжкультурному просторі; шанобливе ставлення до іншої культури [15].

Оригінальний текст роману «Вегетаріанка», як і переважної більшості зразків сучасної корейської прози, надзвичайно багатий на культурні реалії. Спираючись на ідеї провідних теоретиків перекладознавства [10; 12; 14], у цьому дослідженні ми пропонуємо широке розуміння поняття «реалія» (англ. cultural terms, culture-bound terms, culture-specific words). Оскільки мова є соціально-культурним конструктом, що віддзеркалює особливості способу життя та мислення певного етносу [10, с. 13; 12, с. 63; 14, с. 94–95], до реалій можна віднести різноманітні текстуальні елементи, у яких імпліцитно присутній культурний код: безеквівалентну лексику, фразеологізми, усталені етикетні словосполучення, звертання, граматичні засоби вираження ввічливості (гонорифічні форми), неспецифічні слова, вжиті у певному культурному контексті, згадки невербальних компонентів комунікації (жестів, психологічних патернів, певних соціальних практик тощо).

У цій статті ми розглянемо найяскравіші помилки в перекладі культурно маркованих текстуальних елементів (реалій), виявлені в українському перекладі першого розділу роману Хан Ган «Вегетаріанка», що спотворюють задум письменниці і стають на заваді правильному сприйняттю читачами її твору. Аналіз цих помилок сприятиме виробленню стратегій, які дозволять уникнути подібних хиб у майбутніх українських перекладах корейської літератури.

Роман складається з трьох розділів, але саме перший, де оповідь ведеться від імені пана Чона, чоловіка головної героїні Йонхе, є найважливішим для розуміння сюжету та проблематики твору. Йонхе, яку чоловік вважає звичайною непримітною жінкою, раптом приймає рішення стати вегетаріанкою через побачені кошмарні сни, у яких вона когось убиває та поїдає криваву плоть. Пану Чону та родичам Йонхе здається, що жінка втратила глузд, і всі прагнуть повернути її до «норми».

Помилки і невдалі перекладацькі рішення українського перекладу роману «Вегетаріанка» можна згрупувати в такі блоки.

1. Порушення лінгвостилістичних норм в українському перекладі впливає з нерозуміння перекладачкою корейської суспільної ієрархії та етикету. Це помітно, приміром, у таких сценах, де неадекватно перекладено усталені вирази ввічливості.

1.1. Чоловік-героїні проспав і запізнився на зустріч. Телефонуює розгніваний клієнт, і пан Чон змушений виправдовуватися. Він каже з інтонацією каяття: «예, 드릴 말씀이 없습니다» [16, с. 17] / «Ні, більше нічого не можу сказати на своє виправдання». У перекладах репліка пана Чона сформульована таким чином: «I'm very sorry. Yes, I really can't talk right now» [17, с. 16] / «Ще раз перепрошую. Так, більше не можу говорити» [18, с. 10]. Розмова завершується з ініціативи пана Чона, що суперечить корейським поняттям про ввічливість, особливо в ситуації, коли мовець завинив перед співрозмовником.

1.2. Під час формальної зустрічі в ресторані начальник пана Чона у світській бесіді перепитує Йонхе, чи вона дійсно є вегетаріанкою: «그 러 니 까, 채 식 주 의 자 시 군 요?» [16, с. 30] / «О, то ви, значить, вегетаріанка?». Фраза начальника граматично оформлена як висловлення з високим ступенем ввічливості. Однак у перекладах відчувається несхвальне ставлення мовця до вегетаріанства та непристойна цікавість, невідповідна комунікативній ситуації: «My word, so you're one of those 'vegetarians', are you?» [17, с. 26] / «Боже мій, то ви що – одна з отих «вегетаріанок»?» [18, с. 22].

2. Невиправдана соціокультурна адаптація в українському перекладі пов'язана здебільшого з перекладацькими помилками, спричиненими браком країнознавчої підготовки.

2.1. Оскільки в романі не повідомляється, що персонажі християни, недоречним в українській версії видається вживання висловів зі згадками Бога замість вигуків, що не мають стосунку до релігії: «좋다» [16, с. 21] / «Гаразд» / «Oh good» [17, с. 18] / «Господу!» [18, с. 14]; «알마나 깊이 주무셨는지» [16, с. 50] / «Ви так міцно спали» / «Goodness, you've been sleeping so deeply» [17, с. 48] / «Боже, ви так міцно спали» [18, с. 50].

2.2. Чимало кулінарних термінів А. Асман невдало замінює на західні аналоги, незважаючи на наявність в англомовній версії роману адекватних відповідників. Приміром, А. Асман трансформує східні пельмені («만두» [16, с. 16] / «dumplings» [17, с. 15]), в італійські «равіоли» [18, с. 9], а несолодкі корейські рисові хлібці *ток* та млинці *чон* («떡이나 전» [16, с. 22] / «rice cakes or pancakes» [17, с. 19]) – у солодкі західні десерти «торт чи чизкейк» [18,

с. 15]. Вона припускається помилки, коли йдеться про соєву пасту *твенджан* «된장» [16, с. 19] / «soybean paste» [17, с. 17], сплутавши слова «paste» / «паста» і «pasta» / «спагетті», і наводить переклад «соєва локшина» [18, с. 12].

2.3. Неправильний опис зовнішності та характеру головної героїні на початку оповіді пояснюється незнанням перекладачкою сучасних корейських стандартів жіночої краси українською мовою та необхідністю перекладати з надмірно адаптованого англійського тексту-посередника, де знехтувано деякими подробицями. Порівняймо три версії портретизації Йонхе.

В оригіналі Йонхе описана як жінка, що не користується косметикою, щоб зложити і вибілити обличчя, не фарбує волосся в модні відтінки, не вдається до популярної в Кореї пластичної хірургії, щоб змінити розріз очей та форму обличчя, вдягається скромно: «각질이 일어난 노르스름한 피부, 외꺼풀눈에 약간 튀어난 광대뼈, 개성있어 보이는 것을 두려워하는 듯한 무채색의 옷차림» [16, с. 9]; «염색하지 않은 검은 머리» [16, с. 13] / «суха жовтувата шкіра, вузькі очі монголоїдного типу, вилиці трохи виступають; невиразне вбрання, неначе вона боїться показати власну індивідуальність»; «нефарбоване чорне волосся». В обох версіях перекладу зовнішність Йонхе передано через маркери хворобливості, сором'язливості, невпевненості в собі. Героїня постає нецікавою людиною, негарною жінкою, а натяк на її небажання фарбувати волосся втрачається: «jaundiced, sickly-looking skin; somewhat prominent cheekbones ... timid, sallow aspect» [17, с. 10]; «naturally black hair» [17, с. 13] / «сором'язливий хворобливий вигляд ... нездорова жовтуватого відтінку шкіра, досить випуклі вилиці» [18, с. 3]; «чорне волосся» [18, с. 6].

3. Надмірна екзотизація тексту деталями, здатними викликати у українського читача огиду і сформувати у нього імідж корейської культури як варварської, також походить із неправильного тлумачення оригінального тексту роману недостатньо обізнаними перекладачами.

3.1. Йонхе викидає з холодильника всі продукти тваринного походження, зокрема «노란 노끈에 묶인 굴비들» 10 [16, с. 16] / «сушені рибини, перев'язані жовтою мотузкою» / «dried croaker tied with yellow string» [17, с. 15]. А. Асман плутає назву риби «croaker» / «горбань» із ономатопейчним словом на позначення кумкання жаб «croak», і з її тексту впливає, що корейці сушать жаб для вживання в їжу: «сухі жабки, перев'язані жовтою стрічкою» [18, с. 9].

3.2. Мати приносить для Йонхе препарат традиційної східної медицини – настоянку для підкріплення сил організму, виготовлену з м'яса чорної кози та цілющих трав: «흑염소야. ... 그냥 한약이라고 하고 ... 약재를 많이 넣어서 역한 냄새도 없을 거야» [16, с. 56–57] / «Це традиційний еліксир із чорної кози. ... скажи їй, що це трав'яна настоянка ... у ньому так багато різних лікарських трав, що тваринний запах зовсім не відчувається». Йдеться про напій, розфасований у порційні пластикові пакетики, однак Д. Сміт невірно розуміє цей фрагмент, що неминуче призводить до появи помилок в українському перекладі: «It's black goat. ... just tell her it's herbal medicine. I put a load of medicinal stuff in to mask the smell» [17, с. 44–45] / «Це чорна коза. ... скажи тільки, що це настоянка на травах. Я туди й ліку якісь влила, щоб запах замаскувати» [18, с. 45]. З обох перекладів впливає, що мати принесла, схоже, м'ясо кози та бульйон із нього, приправлений травами на її власний розсуд.

3.3. Із перекладів можна скласти уявлення, що корейські домогосподарки звичні до регулярного забивання живих тварин для приготування їжі: чоловік Йонхе повідомляє, що теща «патрала рибу» [18, с. 18] / «gut a live fish» [17, с. 22]. Насправді зять захоплюється вмінням тещи майстерно нарізати скибочками сиру рибу для страви хве, що вважається дуже тонкою, складною роботою: «장모는 손수 활어회를 뜯 줄 알았으며 » [16, с. 25] / «Теща вмiла власноруч нарізати хве». Йонхе із сестрою в перекладі А. Асман «добре могли упоратися з сокирою і забити курку» [18], хоча насправді йдеться про вправне розрубання курячої тушки: «were both perfectly competent when it came to hacking a chicken into pieces with a butcher's cleaver» [17, с. 22] / «커다랗고 네모진 정육점용 칼을 휘둘러 닭 한마리를 잘게 토막낼 줄 아는 여자들이었다» [16, с. 25] / «уміли дрібно порубати курку величезним широким тесаком, яким зазвичай користуються м'ясники».

3.4. Переклади наголошують на неймовірній жорстокості батька Йонхе.

3.4.1. Особливий шок у українських читачів, безперечно, викликає сцена вбивства собаки. Дворового собаку, який укусив малу Йонхе, батько прив'язує до мотоцикла і ганяє до смерті, а

потім із нього готують суп і запрошують на застілля численних друзів сім'ї. Поїдання страв із собачатини – дуже контроверсійна традиція, оскільки тварин прийнято забивати в різноманітні жорстокі способи, спрямовані, однак, на покращання смаку м'яса, а не викликані садистськими міркуваннями, як і повідомляється в оригіналі: «*아버지가 그만큼 알아듣게 말했는데...*» [16, с. 52] / «*батько десь чув, що м'ясо собаки, загнаного до смерті, значно м'якше*». Крім того, поїдання собак у минулому мало ритуальний характер або було підпорядковано меті оздоровлення, як і в конкретному випадку, описаному в романі. За давнім повір'ям, собаку, який укусив людину, потрібно з'їсти, щоб рана загоїлася. Отже, батько, ганяючи собаку, проявляє батьківську турботу, принаймні, у його розумінні. Проте в перекладах сема батьківської турботи втрачається, і перекладацька помилка підштовхує читача до переконання щодо жорстокості як корейської національної риси. Згідно з перекладами, собаку катують перед смертю, щоб покарати за провину, бо батько Йонхе «*десь чув, що найкраще покарання для провинного пса – це загнати його до півсмерті*» [18, с. 41] / «*he heard somewhere that driving a dog to keep running until the point of death is considered a milder punishment*» [17, с. 41].

3.4.2. Натяк на садистські схильності батька героїні міститься й у повідомленні, що той «шмагав її аж до вісімнадцяти років» [18, с. 29] / «*he had whipped her over the calves until she was eighteen years old*» [17, с. 31]. Насправді йдеться про традиційне корейське покарання: дитина стоїть, а хтось із батьків лозиною шмагає по задньому боці гомілок («*아버지에게 열여덟살까지 종아리를 맞으며 자랐다고 했다*» [16, с. 38] / «*батько вдавався до фізичних покарань, доки Йонхе не виповнилося вісімнадцяти років*»). Дійсно, йдеться про насильство, однак вид покарання вказує радше на застарілі погляди батька на виховання дітей, аніж на жорстокість.

3.4.3. За столом батько наполягає, щоб Йонхе поїла м'ясної страви, звертаючись до неї зі словами: «*아버지가 그만큼 알아듣게 말했는데...*» [16, с. 45] / «*Йонхе, послухай тата*». Уживається неформальне, домашнє слово «тато», тобто батько намагається по-доброму нагадати доньці про конфуціанський ідеал покірності волі батьків. У перекладах батько висловлюється у формі різкого наказу, постаючи домашнім тираном: «*After all I told you, your own father!*» [17, с. 36] / «*Та я ж тобі наказав! Я, твій батько!*» [18, с. 36].

3.5. У сцені, де чоловік силоміць схиляє Йонхе до сексу, вживається порівняння героїні з «утішальницями» («*위안부*») [16, с. 40] / «*comfort woman*» [17, с. 32]) – секс-рабінями, яких під час Другої світової війни утримували на спеціальних «станціях» японські військові. З епізоду зрозуміло, що ситуація згвалтування неприємна пану Чону. Він намагався повернути Йонхе до нормального подружнього життя, а вона своєю байдужістю дала йому відчуття, що перебуває в безвихідній позиції жертви. Неадекватний переклад А. Асман цього терміна словом «*повія*» [18, с. 30], якому притаманні негативні зневажливі конотації, призводить до втрати смислу. Створюється враження, що пан Чон перестав сприймати Йонхе як особистість і ставиться до неї як до підлеглої істоти, яку актом згвалтування хотів покарати й підкорити.

4. Неправильне трактування традиційних конфуціанських засад в українському перекладі з'явилося через вплив англomовної версії, в якій Д. Сміт занадто захопилася адаптацією на догоду віянням актуальної нині феміністичної критики. Це призводить до ще більш гротескного зображення страждань Йонхе під гнітом чоловіка, який в українськомовній версії веде оповідь у мізогіністичному модусі, з позицій патріархального світогляду. Очевидно, що А. Асман, відштовхнувшись від перекладацької адаптації Д. Сміт, намагається якомога сильніше увиразнити мотив приниження жінок у традиційному корейському суспільстві. Ця тема присутня в оригінальному творі, але не є провідною, адже роман не є зразком суто «жіночої літератури». Письменниця піднімає значно ширші універсальні проблеми, не обмежуючись феміністичними ідеями, – відчуження близьких людей, неможливість знайти спільну мову з «Іншим», самотність, насильство як основа соціального буття, співвідношення обов'язків і особистої свободи в межах колективу тощо. В оригінальному тексті показано, що чоловік прагне повернутися до нормальних партнерських стосунків, витягти Йонхе з її кошмарів, але не знає, як це зробити, а родичі як носії традиційних цінностей піклуються про її здоров'я та сімейну злагоду, намагаються примирити подружжя.

Наведені нижче помилки і неточності додають темних барв опису життя Йонхе: чоловік начебто ставиться до неї, як до рабині, яка мусить його обслуговувати і ніколи не сперечатися; вона «повстає», оголосивши про рішення стати вегетаріанкою, і зятято опирається волі чоловіка; родичі начебто прагнуть допомогти пану Чону приборкати неслухняну жінку.

4.1. За задумом письменниці пан Чон щиро переживає про фізичний та психічний стан дружини, почувається безпорадним і самотнім. Проте надмірне і недоцільне вкладання А. Асман до уст чоловіка Йонхе просторічних і зневажливих, навіть лайливих, висловів створює у читача хибне враження, що пан Чон не поважає дружини, нехтує її проблемами, ставиться до неї з презирством. Наприклад: «꿈? 무슨 소리를 하는 거야» [16, с. 14] / «Сон? Який ще сон?» / «A dream? What the hell are you talking about?» [17, с. 14] / «Сон? Що ти, в біса, верзеш?» [18, с. 8]; «뭐 하는 거야, 지금!» [16, с. 16] / «Що це ти робиш?» / «What the hell are you up to now?» [17, с. 15] / «Що це ти, в дідька, надумала?» [18, с. 9]; «고집스러움» [16, с. 21] / «упертість» / «obstinacy» [17, с. 19] / «бабські вибрики» [18, с. 14]; «불이 불룩하게 넣고 씹었다» [16, с. 22] / «набивала рота і заходилася пережовувати» / «bundled the wrap into her mouth and chewed it slowly» [17, с. 19] / «вкладала до рота й поволі ремигала» [18, с. 15].

4.2. В оригіналі повідомляється, що Йонхе не покинула роботу, як більшість заміжніх кореянок: «처녀시절부터 해온 아르바이트로 적으나마 가계에 보탬도 주었다» [16, с. 10–11] / «Вона робила свій внесок до сімейного бюджету, продовжуючи працювати на неповний день, як робила і до заміжжя». Із перекладів випливає, що батько і чоловік не дозволяли героїні розпоряджатися власним заробітком: «From adolescence she'd contributed to her family's income through the odd bit of part-time work» [17, с. 11] / «Із часів юності зароблені на приробітках кошти їй доводилося віддавати в сім'ю» [18, с. 4].

4.3. Здатність Йонхе насолоджуватися смачною їжею та сексом до переходу на вегетаріанську дієту («아내는 식성이 좋았고» [16, с. 21] / «Йонхе любила хорошу їжу»; «아내는 늘 군말없이 내 몸의 요구에 응하는 편이었고» [16, с. 24] / «Раніше дружина завжди без зайвих слів відповідала на заклики мого тіла») у перекладах трансформується у прагнення догодити чоловікові, а не собі («she had proved herself a more than competent cook» [17, с. 19] / «кухарка з неї була справна» [18, с. 14]; «In the past, she'd generally been willing to comply with my physical demands» [17, с. 20] / «Раніше справно старалася вдовольнити всі мої забаганки» [18, с. 16]).

4.4. Батьки в перекладах захищають пана Чона і в грубій формі нападають на дочку, а пан Чон мовчазно підтримує їх. Наприклад, у телефонній розмові теща прямо закликає пана Чона вдатися до примусу і приборкати непокірну дружини: «What kind of talk is this? Surely you can always just tell her not to follow this diet. ... Oh, you must be ashamed of her!» [17, с. 29] / «Та що ви кажете?! Ви ж можете їй наказати це припинити! ... Як це вона може не слухатися? Вам за неї, певно, соромно» [18, с. 27]. Однак в оригіналі теща здивована поведінкою дочки і вибачається перед паном Чоном за незручності, створені Йонхе, адже тепер він не може їсти м'ясо вдома: «그게 무슨 애긴가? 다이어트가 뭔갈 하는 건 아닐 테고... 그애가 왜 안하던 짓을... 자네한테면 먹이 없네» [16, с. 35] / «Та що ти! Сідати на дієту – це так не схоже на неї ... вона цього ніколи не робила ... Мені так соромно перед вами».

Отже, аналіз перекладацьких помилок, котрі виникли в тексті українськомовної версії роману Хан Ган «Вегетаріанка» через відтворення з англomовного тексту-посередника, доводить, що художній переклад, а особливо твору східного автора, вимагає від перекладача усвідомлення важливості етнокультурної інформації. Необізнаність перекладачки з корейською етнокультурною специфікою призводить до викривлення образу корейської культури і не дає реципієнтам можливості скласти правильне уявлення про корейський спосіб життя. Брак фонових знань про Корею у А. Асман не дозволив їй помітити помилки, допущені англomовною перекладачкою Д. Сміт, дібрати адекватні перекладацькі рішення і правильно потлумачити прагматику і контекст значної кількості сцен.

Непрямий переклад є неприпустимим, оскільки перекладач не в змозі виявити помилки та визначити ступінь перекладацької адаптації в тексті-посереднику, що може призвести до повторної адаптації, ретрансляції помилок та появи нових розбіжностей з оригіналом, тобто ще більшої втрати семантики та символіки. Унаслідок непрямого перекладу розумінню українських читачів залишилися недоступними специфіка стосунків у подружній парі, описаній на початку оповіді як типова корейська сім'я, та символічне значення назв страв

і продуктів, описів прийомів їжі. Намагання перекладачки досягти природності під час перекладу розмов і роздумів персонажів за допомогою українських просторічних і сленгових висловів часто не узгоджується з корейським етикетом і творчим задумом письменниці. Корейські реалії, залишені в перекладі без коментарів або потлумачені неправильно, надмірно екзотизують текст, наголошують на відмінності Кореї від України і не дають читачам можливості вповні зосередитися на психологічному і філософському аспектах роману.

Зроблені у цьому дослідженні висновки визначають необхідність подальшого вивчення специфіки перекладацьких підходів, які сприятимуть досягненню ефективної комунікації між корейською та українською культурами.

Список використаних джерел

1. Yun Ch. How the bestseller “The Vegetarian”, translated from Han Kang’s original, caused an uproar in South Korea / Ch. Yun // Los Angeles Times. September 22, 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.latimes.com/books/jacketcopy/la-ca-jc-korean-translation-20170922-story.html> (останнє звернення 30.04.2019).
2. Ringmar M. “Roundabout routes”: Some remarks on indirect translations / M. Ringmar // Selected papers of the CETRA research seminar in translation studies 2006 / Ed. F. Mus. – Leuven: Katholieke Universiteit Leuven, 2007 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.arts.kuleuven.be/cetra/papers/files/ringmar.pdf> (останнє звернення 30.04.2019).
3. Washbourne K. Nonlinear narratives: Paths of indirect and relay translation / K. Washbourne // Meta. – 2013. – Vol. 58 (3). – P. 607–625.
4. Hadley J. Indirect translation and discursive identity: Proposing the concatenation effect hypothesis / J. Hadley // Translation Studies. – 2017. – Vol. 10 (2). – P. 183–197.
5. Li Wenjie. The complexity of indirect translation: Reflections on the Chinese translation and reception of H.C. Andersen’s tales / Wenjie Li // Orbis Litterarum. – 2017. – Vol. 72 (3). – P. 181–208.
6. Witt S. Institutionalized intermediates: Conceptualizing Soviet practices of indirect literary translation / S. Witt // Translation Studies. – 2017. – Vol. 10 (2). – P. 166–182.
7. Pieta H. Friend and foe: On the role of indirect literary translation in the construction of the conflicting images of communist Poland in para-fascist Portugal / H. Pieta // Target. International Journal of Translation Studies. – 2018. – Vol. 30 (3). – P. 345–382.
8. Lee Hyung-jin. Survival through Indirect Translation: Pablo Neruda’s Veinte poemas de amor y una canción desesperada into Korean / Hyung-jin Lee // Journal of Universal Language. – 2008. – Vol. 9 (2). – P. 71–93.
9. Ivaska L. Attitudes towards indirect translation in Finland and translators’ strategies: Compilative and collaborative translation / L. Ivaska, O. Paloposki // Translation Studies. – 2017. – Vol. 11 (1). – P. 33–46.
10. Nida E.A. Contexts in translating / E.A. Nida. – Amsterdam and Philadelphia: John Benjamins Publishing, 2001. – 125 p.
11. Влахов С. Непереваемое в переводе / С. Влахов, С. Флорин. – М.: Международные отношения, 1980. – 343 с.
12. Комиссаров В.Н. Современное переводоведение / В.Н. Комиссаров. – М.: ЭТС, 1999. – 192 с.
13. Bassnett S. The translator as cross-cultural mediator / S. Bassnett // The Oxford handbook of translation studies / Eds. K. Maltikjer, K. Windle. – Oxford, New York: Oxford University Press, 2011. – P. 95–98.
14. Newmark P. A textbook of translation / P. Newmark. – New York: Prentice-Hall International, 1988. – 292 p.
15. Pym A. On translator ethics: Principles for mediation between cultures / A. Pym. – Amsterdam and Philadelphia: John Benjamins Publishing, 2012. – 185 p.
16. 한강. 채식주의자 / 한강. – 서울: 창비, 2007. – 248 p.
17. Han Kang. The Vegetarian / Kang Han / Transl. D. Smith. – New York: Crown Archetype, 2016. – 208 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://books.google.com.ua/books?id=qtdVCAAQAQBAJ&printsec=frontcover&hl=k#v=onepage&q&f=false> (останнє звернення 30.04.2019).
18. Хан Канг. Вегетарианка / Канг Хан / Пер. А. Асман. – Київ: КМ-Букс, 2017. – 176 с.

KOREAN REALIA IN INDIRECT TRANSLATION (ON THE NOVEL "THE VEGETARIAN" BY HAN KANG)

Yulia A. Kovalchuk, Taras Shevchenko National University of Kyiv (Ukraine).

E-mail: yulaukr@bigmir.net

DOI: 10.32342/2523-4463-2019-0-16-9

Key words: *Han Kang, Korean literature, indirect translation, translation of realia, correct translation, sociocultural adaptation.*

The article presents the results of comparative analysis of the translation of Korean cultural realia of the Man Booker International Prize winning novel *"The Vegetarian"* by Han Kang in Ukrainian version (2017, transl. A. Asman) and English mediating text (2016, transl. D. Smith).

The research proves that the indirect translation of the culture-bound Korean novel from English into Ukrainian leads to inadequacy of translation, distortions of meaning, deterioration of the cultural identity and specificity of the source text.

The mistakes of the mediating text are replicated in the target text, as well as new errors and misinterpretations appear, arising from the fact that the Ukrainian translator lacks cultural competence and seeks to domesticate for the target recipient the mediating text, already adapted and transformed.

The Ukrainian version of the novel frequently distorts the image of Korean society, violating the norms of Korean etiquette, providing wrong understandings of Korean hierarchical connections and Confucian moral standards. The translation is overloaded with excessively disgusting details depicting the Korean way of life as exotic and "uncivilized".

The artistic ideas of the writer are misrepresented in the Ukrainian translation emphasizing on the differences between Western and Eastern cultures and the issue of the suppression of women in male-chauvinistic conservative society. The misinterpretations impede the readers from focusing on the psychological and philosophical levels of the novel, like the universal problems of solitude, estrangement, social duties and individual freedom.

The indirect translation of "The Vegetarian", performed by a person with insufficient knowledge about Korea, provides the Ukrainian readers with incomprehensible realia without commentaries, unreasonable cultural adaptation, incorrect description of the appearance and motivation of the main characters. The translator was not able to convey the symbolical meaning of many culinary terms and the idea of collective eating as a crucial social phenomenon in Korea. The Ukrainian colloquialisms and slang integrated into the Korean novel make the expressions unnatural and inappropriate to the context.

Considering that the source text of the novel "The Vegetarian" is very rich in culinary terms, other cultural words and contexts, and that the general Ukrainian public is not informed about Korean traditions, the book needs a competent translator able to provide comments and perform adequate pragmatic and cultural interpretation.

References

1. Yun, Ch. How the bestseller "The Vegetarian", translated from Han Kang's original, caused an uproar in South Korea. *Los Angeles Times*. September 22, 2017. Available at: <https://www.latimes.com/books/jacketcopy/la-ca-jc-korean-translation-20170922-story.html> (Accessed 30 April 2019).
2. Ringmar, M. (2007). "Roundabout routes": Some remarks on indirect translations. In: Selected papers of the CETRA research seminar in translation studies 2006. Available at: <https://www.arts.kuleuven.be/cetra/papers/files/ringmar.pdf> (Accessed 30 April 2019).
3. Washbourne, K. Nonlinear narratives: Paths of indirect and relay translation. In: *Meta*, 2013, vol. 58 (3), pp. 607-625.
4. Hadley, J. Indirect translation and discursive identity: Proposing the concatenation effect hypothesis. In: *Translation Studies*, 2017, vol. 10 (2), pp. 183-197.
5. Li, Wenjie. The complexity of indirect translation: Reflections on the Chinese translation and reception of H. C. Andersen's tales. In: *Orbis Litterarum*, 2017, vol. 72 (3), pp. 181-208.
6. Witt, S. Institutionalized intermediates: Conceptualizing Soviet practices of indirect literary translation. In: *Translation Studies*, 2017, vol. 10 (2), pp. 166-182.
7. Pieta, H. Friend and foe: On the role of indirect literary translation in the construction of the conflicting images of communist Poland in para-fascist Portugal. In: *Target. International Journal of Translation Studies*, 2018, vol. 30 (3), pp. 345-382.
8. Lee, Hyung-jin. Survival through Indirect Translation: Pablo Neruda's Veinte poemas de amor y una canción desesperada into Korean. In: *Journal of Universal Language*, 2008, vol. 9 (2), pp 71-93.
9. Ivaska, L., Paloposki, O. Attitudes towards indirect translation in Finland and translators' strategies: Compilative and collaborative translation. In: *Translation Studies*, 2017, vol. 11 (1), pp. 33-46.

10. Nida, E. A. Contexts in translating. Amsterdam and Philadelphia: John Benjamins Publishing, 2001, 125 p.
11. Vlahov, S., Florin, S. *Neperevodimoe v perevode* [Untranslatable in translation]. Moscow, Mezhdunarodnye otnosheniya Publ., 1980, 343 p.
12. Komissarov, V.N. *Sovremennoye perevodovedeniye* [Contemporary Translation Studies]. Moscow, ETS Publ., 1999, 192 p.
13. Bassnett, S. The translator as cross-cultural mediator. In: K. Maltikjer, K. Windle (Eds.). The Oxford handbook of translation studies. Oxford, New-York, Oxford University Press, 2011, pp. 95-98.
14. Newmark, P. *A textbook of translation*. New-York, Prentice-Hall International, 1988, 292 p.
15. Рум, А. On translator ethics: Principles for mediation between cultures. Amsterdam and Philadelphia, John Benjamins, 2012, 185 p.
16. Han, Gang. *Chaesikjuuija* [The Vegetarian]. Seoul, Changbi, 2007, 248 p.
17. Han, Kang. The Vegetarian. Transl. D. Smith. New-York, Crown Archetype, 2016, 208 p. Available at: <https://books.google.com.ua/books?id=qtDvCAAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=uk#v=onepage&q&f=false> (Accessed 30 April 2019).
18. Han, Kang. *Vehetarianka* [The Vegetarian]. Transl. A. Asman. Kyiv, KM-Buks Publ., 2017, 176 p.

Одержано 4.03.2019.